

L'autor fa constar l'ajut de vint informants —multiplica per deu els de l'*Atles lingüístic del domini català*— i dos bons col·laboradors: el filòleg Jaume Puig i la poliglota Roser Solanas. La gestació del llibre ha estat llarga, però el bo de Carles Riera ha sabut treure partit de l'alt-segarrenc que, ni que sigui eixut, quan parla és molt ben rebut. ■

DAVID PALOMA

La consciència lingüística dels valencians (1854-1906)

ADRIÀ MARTÍ-BADIA
Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana
Barcelona 2020
320 pàgines

Per què parlar de llengua al País Valencià és un tema, si més no, delicat? Com ha estat l'evolució de la seva identitat lingüística? Com s'ha anat denominant la llengua del territori? Com se n'ha entès la creació? Adrià Martí-Badia, doctor en Filologia Catalana per la Universitat de València, en el seu llibre pretén donar resposta a totes aquestes preguntes i altres, en un període acotat en el temps. Vol, en certa mesura, continuar, més enllà en el temps, la recerca feta per Antoni Ferrando en *Consciència idiomàtica i nacional dels valencians* (1980) sobre l'època medieval, però pren també com a referents altres treballs sobre la consciència lingüística de la llengua catalana, com els d'August Rafanell o Antoni Rubió i Lluch.

L'autor se centra entorn d'aquests més de cinquanta anys que comprenen el període d'estudi: 1854-1906; uns anys rellevants per a la identitat lingüística dels valencians —i dels catalans en general— que, en l'àmbit literari, correspondrien sobretot a la Renaixença, el moment en què es posen les bases per a «recuperar» moltes identitats esllanguides. Un moment en què, en el cas concret del valencià, Martí-Badia exposa que es compta amb dos aspectes molt rellevants: no hi ha cap filòleg ni romanista que tracti el tema i el sentiment identitari dels valencians és el de pertànyer a una regió espanyola.

La data de partença del treball és l'any de la publicació de l'article d'Antoni de Bofarull «La lengua catalana», en què apostava per aquesta denominació i no la de «llemosí» que encara es defensava en certs àmbits i que anirà apareixent al llarg del llibre com a idea persistent en els anys. La de tancament correspon a l'any del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906), en què es va propagar un missatge unitari de la llengua. Enmig de distints esdeveniments i distints posicionaments, que acabaran convergint en aquest missatge de 1906 que semblava que obria un escenari favorable a la llengua. Caldrà continuar la tasca empresa en aquesta obra, ja sigui per part del mateix autor o per d'altres, per a escatir els successos posteriors i les seves derives.

Adrià Martí-Badia, a fi d'endinsar-nos en l'estudi que sorgeix de la reelaboració de la seva tesi doctoral, primer ens posa en situació, en relació amb els postulats de la filologia romànica internacional pel que fa als diferents territoris del domini lingüístic català i la complexitat de la seva qüestió onomàstica. L'actitud manifesta entorn de la llengua, sobre la qual recaurà el cos de l'anàlisi que inicia a continuació, l'exposa entorn de tres categories: la unitarista (que entén el valencià com a part de la llengua catalana), la particularista (que, sense negar la unitat de la llengua catalana, insisteix en el particularisme valencià) i la secessionista (que diferencia el valencià del català). Primer l'atén en relació amb les publicacions, poques que tractin aquest tema, però existents. Després desenvolupa aquest aspecte en relació amb els escriptors; ja

ens ha avisat en la introducció que les dones brillen per la seva absència, de la mateixa manera que ens ha fet saber que l'espai destinat a cadascun és diferent en relació amb la seva aportació, i ara ens adonem que hi manca una formació acadèmica relacionada amb la filologia. Publicacions i autors, és clar, sempre de l'àmbit de recerca: el valencià.

Al final de l'estudi és quan trobem analitzat el missatge del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana, presidit per Antoni Maria Alcover, en el qual, tot i que la presència dels valencians fos reduïda —de la qual cosa també s'extreuen les causes—, el fet és que hi era i que també va prendre partit a favor de la unitat lingüística. Després ja només queden les conclusions i tota la llista de referències bibliogràfiques consultades, així com l'índex d'antropònims per a facilitar-ne la consulta.

Darrere hi ha un extensíssim treball d'investigació, minucios i documentat, que permet oferir-nos tothora fragments de textos a través dels quals podem copsar en primera persona les troballes fetes per Adrià Martí-Badia. Sempre, a més, al final de cada capítol, ens en brinda una recapitulació a tall de resum i conclusió alhora, que permet al lector fer-se una idea més concreta de tot el contingut de cada part.

Una obra d'interès per a saber d'on sorgeix el moment present que es viu en matèria lingüística tant, en concret, al País Valencià com, genèricament, arreu dels Països Catalans, perquè comprendre un territori facilita entendre tot l'entramat de país i les relacions trencades o establertes que s'hi han esdevingut. Un llibre, doncs, que ens permet d'aprofundir en la nostra història per a reflexionar individualment —perquè l'autor es queda sovint en l'anàlisi merament objectiva de les dades localitzades— sobre tot allò que ens ha marcat com a poble i que ens ha fet ser com som avui en dia; un llibre per a adonar-nos com són d'importants les petjades que deixem.■

AGNÈS TODA I BONET

Som dones, som lingüistes, som moltes i diem prou.

M. CARME JUNYENT (ED.)
Eumo
Vic 2021
264 pàgines

En el moment de redactar aquesta ressenya (octubre 2021) ja han sortit dues edicions del llibre esmentat (totes dues el mes passat) i constitueix l'obra de no-ficció en català més venuda. I amb raó. Tracta una qüestió important i d'actualitat, una qüestió que va sorgir durant els anys setanta del segle passat¹ i que s'ha anat complicant, fins al punt que ha generat, per reacció, aquest contundent volum promogut per la Dra. Junyent i que tant de bo constituís un cop de puny a la taula que posés fi al desgavell i hom tornés a deixar-se guiar pel sentit comú, per la naturalitat, per una sèrie d'idees bàsiques pel que fa a la llengua (especialment la distinció entre tret «no marcat» i tret «marcat»).

Però descriguem succintament el llibre. Predit d'un pròleg de M. Teresa Cabré (actual presidenta de l'Institut d'Estudis Catalans) i una introducció de l'editora, ofereix setanta articles d'altres tantes lingüistes, articles d'una llargària limitada i distribuïts en els següents grups: «D'on venim?», «L'ensenyament i l'educació», «La universitat», «La traducció i la correcció», «Els mitjans de comunicació», «L'administració», «Més enllà del

¹ El qui signa ja la va estudiar en les *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 2, Moià 1995, pp. 20-22.